

1. *Бурлака В.* Віктор Сидоренко : ММХІІ [Текст] / *Викторія Бурлака* // Сучасне мистецтво: Наук. зб. / ІПСМ НАМ України. — К. : Фенікс, 2012. — Вип. VIII. — 368 с.
2. *Аккаш Е.* Человек в кальсонах : Искушение прошлым и очарование будущим [Текст] / *Елена Аккаш* // Сучасне мистецтво: Наук. зб. / ІПСМ НАМ України. — К. : Фенікс, 2012. — Вип. VIII. — 368 с. : іл.
3. Там само.
4. *Босенко А.* Оправдание времени как искусство забывать : Виктор Сидоренко и его/наше время [Текст] / *Алексей Босенко* // Сучасне мистецтво : Наук. зб. / ІПСМ НАМ України. — К. : Фенікс, 2012. — Вип. VIII. — 368 с. : іл.
5. *Высоцкий В.* Случай на таможене [Текст] / *Владимир Высоцкий* // Поэзия и проза. — М. : Книжная палата, 1989. — 448 с.

БАГАТОВЕКТОРНІСТЬ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА

ГАЛИНА СТЕЛЬМАЩУК

завідувач кафедри Львівської національної академії мистецтв,
член-кореспондент НАМ України, доктор мистецтвознавства, професор

Сучасне мистецтво важко схарактеризувати термінологічно точним поняттям. Ускладнилась жанрова та стилістична класифікація — не існує жодної чіткої категорії. Сучасне мистецтво — це повна свобода, засіб вираження емоцій, пізнання, філософських роздумів про світ. В цих декупажах, інсталяціях, перформансах, хеппенінгах пересічним глядачам не важко заблукати. У період постмодерного мистецтва зароджується щось нове (підкреслюю — зароджується), яке потрібно систематизувати, класифікувати. Ми блукаємо як сліпці, довгий час не видавалися каталоги, не було можливості подивитися виставки у Європі, на інших континентах, телебачення на ці теми красномовно мовчить. В Україні майже відсутня освіта в галузі актуального мистецтва — більшість навчальних закладів мають традиційне спрямування, навчають тільки класичної школи і теорії. Період, коли художник працював тільки з натурою, природою, закінчився. А що далі? Це питання виникало у деяких художників, зокрема у П'єтера Брейгеля-старшого, ще у середині XVI століт-

тя. Мимоволі згадую його твір «Сліпі» з притчею «Коли сліпий сліпого веде, то впаде у яму». Тема відчуження від відживаючого чи вже й віджилого старого актуальна тепер як ніколи. Боротьба нового зі старим, із слабкістю та інтелектуальною обмеженістю бентежить кожного свідомого громадянина нашої держави, а передовсім — митця. Тому повчальним висновком з давньої притчі має стати формула «Зрячі ведуть сліпців». До зрячих з повним правом віднесемо художників, оскільки їхнє мистецтво — це мистецтво зору, бачення і візуалізації образотворення, збагаченого всім комплексом людських почуттів, відчужень і розуму. Лише подолання інерційних процесів у мистецтві дасть можливість швидше долати застій і виходити на нові сенси та життєві виклики. Спробую окреслити кілька векторів сучасного мистецтва, наголосити на його багатовекторності.

1. *Елітарне мистецтво.* Орієнтоване, на думку його творців, не на все суспільство, а на певний постійний, хай навіть невеликий, прошарок людей, що володіють особливою художньою сприй-

нятливістю, його еліту. Елітарне мистецтво пропонує специфічні, незвичні художні форми і твори, які, може, і не сприйме вихований на традиції і класиці глядач, який сприймав їх як абсолютну даність, не замислюючись над тим, що і традиції, і класика також належить часопросторові — часові, який минув, просторові, який змінився.

2. *Конструювання певних реальних ситуацій* (інсталяція, перформанс). Це мистецтво дає можливість пережити нові реальні ситуації, бути частиною нинішнього, сьогочасного художнього процесу. Наведу такий приклад, 2011 року мені пощастило побувати в одному з найбільших музеїв сучасного мистецтва у м. Роверето (Північна Італія). Концептуальний твір мав таку композицію. У великій кімнаті на бічних стінах художник розмістив складені одна на одну клітчасті цератові сумки (від підлоги до стелі). На фронтальній стіні, навпроти глядача, який заходить у кімнату, — документальний фільм з одного кадру: залізнична колія, обабіч сидять і розмовляють жінки. Звук відсутній, але подаються фрагменти української мови. Дуже просто. Але коли я «зайшла» у середину цієї композиції, мені щось стисло горло і з очей потекли сльози. Італійський художник перейнявся долею заробітчан-емігрантів і примусив кожного відвідувача це зробити. Досвід переживання, травми, катастрофи змушує шукати вихід. Спитаєте: а де ж тут естетика? Можу поглибити питання: а де ж естетика, етика, логіка в тому, що багато українців змушені — змушені! — брати в руки оті, мов на наругу зроблені, великі однакові торби і вирушати в засвіти на заробітки. І це у той час, коли в Україні непочатий край роботи по її новому облаштуванню, і українці своєю працьовитістю і вмлістю відомі на весь світ. Саме це й сказав італійський художник сучасною мовою мистецтва. На прикладі таких концептуальних інсталяцій бачимо, що сучасне мистецтво може вирішувати політичні питання і бути ідеологічним.

3. *Концептуальні інсталяції як різновид організації, гармонізації просторового середовища, які викликають позитивні емоції*. Всі, хто був

у Вроцлаві, згадають невеличкі скульптурки «Людзі». Це маленькі гномики, які розкидані у найнесподіваніших місцях і позах. Такі цікаві композиції є у курортних містах, та й не тільки курортних, Європи. Зокрема у м. Метре у Швейцарії на березі озера стоїть великий птах, наче сплетений з грубого дроту у такій позі, що обов'язково підніме настрій і викличе посмішку. Такі скульптури є й у Львові та інших містах. Автори їх Володимир Цісарик, Сергій Олешко, Олег Дергачов та ін.

4. *Мистецтво естетизації*. Виставка художника Бруно Горлато у м. Ріва-дель-Гарда (Північ Італії). Твори сучасні. Цікава стилістика живописних полотен. На кожному з них подано два плани. Один план — це майже реалістичні пейзажі, інший — з яскравою, кольоровою стилізованою архітектурою. Вони могли б прикрасити офісні приміщення, вписатися у простір квартири.

5. Ще один вектор — це провокація, відштовхування митця від негативного. Художник творить те, що викликає негативні емоції, але заставляє глядача звернути увагу на певне явище. У м. Метре (Швейцарія) у старовинному замку, відповідно зі старовинними артефактами, меблями, камінами, простір під час мого відвідування був зайнятий величезними полотнами з портретом Сальвадора Далі зі спотвореним обличчям.

6. Інший вектор бачу у творах Віктора Сидоренка. Це також провокація, але це «Метаноїя», покаяння — покаяння за сподіяне, заклик до перетворення, до змін. Його твори можна віднести до елітарного інтелектуального сучасного українського мистецтва. Вони заставляють думати, змінювати спосіб мислення.

Чи вправі ми називати сучасне мистецтво терміном «сучасне українське мистецтво». Може, воно вкрай космополітичне? На це питання дає відповідь художник, куратор виставок та мистецьких акцій Володимир Кауфман. Він говорить, що ми маємо потужний національний ґрунт і не потрібно нам жити від інших культур (мав на увазі у даному випадку американську), якщо у нас є багато свого, глибшого і більш давнього у часі.

А чи може сучасне мистецтво бути традицій-

ним? Розмірковуючи над цим питанням, Володимир Кауфман уявляє собі традиційне і сучасне мистецтво як дві паралелі. Вони не перетинаються, але не можуть існувати одна без одної.

При цій розмові не можу не згадати великого українського мислителя і мецената митрополита Андрея Шептицького, який постійно у своїй діяльності при кожній слушній нагоді тлумачив і розвивав цю думку. Ініціатор створення Національного музею у Львові, який тепер носить його ім'я, він всебічно, на основі сакрального і всього образотворчого мистецтва розвинув їх як теоретичні засади українського мистецтва у своїй промові на святі відкриття музею 13 грудня 1913 року. Цей досить великий виступ є фактично теоретичною працею митрополита Андрея, що служить вагомим внеском в українське мистецтвоз-

навство. Він жив цією ідеєю і ділився думками навіть у особистих листах до мами, графині Софії Фредро-Шептицької. В одному з листів читаємо: «Учора при торжественному відкритті Музею у Львові я одверто й рішуче заявив численним присутнім, що ми, українці, не хочемо чужої культури, ми хочемо жити своєю культурою».

Ми мали нагоду не раз переконатися, що ці думки все більше опановують не тільки митців, а все українське суспільство. Ми бачили, який великий інтерес був до творчості тих художників, які створювали свої роботи під час Майдану. Нас стає все більше, зрочих, і не тільки серед митців. Про це свідчать, зокрема, акції, які активно проводить своєю діяльністю і творчістю академік Віктор Сидоренко та добре підібрана і добре згуртована його команда сучасно мислячих людей.

УСЛОЖНЯЯ ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ЯЗЫК

ГАЛИНА СКЛЯРЕНКО

старший научный сотрудник ИПСИ НАИ Украины, кандидат искусствоведения, старший научный сотрудник

Виктор Сидоренко принадлежит к тем художникам, которые, обозначив свою главную тему в искусстве, развивают ее последовательно и углубленно, усложняя ее содержание, смыслы, пластические приемы, само пространство художественных медиа, в которых она реализуется. Сегодня для него это живопись, анимация, скульптура, видео, графика... Один из немногих в украинском искусстве, он сосредоточен в своих произведениях на приобретающей сегодня новую актуальность проблеме постсоветского опыта, интерпретируя ее через образ некоего «унифицированного человека», человека массы.

Социальные катаклизмы, переживаемые нашей страной да и миром в целом, заново обострили внимание к этой, пожалуй, главной теме XX века — теме конфликта между человеком

как индивидуальностью и человеком как частью социума, народа, массы, толпы, «электората» и т. д., когда вместо «я», со всей своей субъективностью, индивидуальной непохожестью, отличностью от других, он становится частью некоего «мы» или «они» — общего «социального тела», подчиняющего неповторимость отдельной человеческой личности своим жестким унифицирующим законам. Тема эта, как известно, началась для художника циклом «Амнезия» 1993–1999 годов, где впервые и появился тот «человек в кальсонах», который стал главным персонажем его последующих произведений. Среди этапных для художника проектов — «Жернова времени» 2003 года. В проекте в одном образном пространстве были объединены разные медиа (живопись, фото, видео), каждое из которых